

Victòria Fernández, Eduard Sala,
Gisela Riberas, M. Àngels Sogas

Menors

Introducció

El treball arrenca del supòsit que les institucions són instruments adequats i necessaris, tot i que es consideren un últim recurs en el tractament d'un menor sobretot si estan allunyades de la seva família i del seu entorn.

Quan no hi ha alternativa i el menor ingressa en un Centre Residencial d'Acció Educativa (C.R.A.E.) seria convenient, segons Menzies, I (1988)¹ tenir en compte els aspectes següents:

1. Atendre els infants de manera focal, és a dir, no tots els adults s'ocupen de tots els menors, l'atenció ha d'ésser individualitzada ha de permetre establir relacions afectives entre els educadors i els usuaris del centre.
2. Assegurar una certa continuïtat en el tracte entre l'adult responsable i el menor o menors que li han estat assignats.
3. Evitar l'efecte *papallona*, és a dir que el menor passi contínuament d'una persona a una altra, d'una activitat a una altra...

El resultat de l'ingrés d'un menor en una institució ha d'ésser crear un marc de convivència que s'assembli el més possible a una família, encara que es reconeix la impossibilitat de reproduir una família biològica. L'estratègia per aconseguir-ho passa per suprimir tota mena d'estructures organitzatives basades en l'atenció múltiple i indiscriminada dels menors.

El treball dels grup es va fer a partir de dos eixos que podria dir-se que són transversals i alhora específics: la família i la comunitat.

1. La família

L'objectiu és treballar amb la família per aconseguir que sigui l'eix vertebrador del seu potencial. Recolzar-la en el que calgui per tal que, a poc a poc, aconsegueixi la seva pròpia autonomia.

- Recolzar la família i facilitar-li els recursos econòmics necessaris per al seu desenvolupament.

- Partir de les potencialitats de l'entorn familiar-immediat i no de les expectatives dels educadors.

2. Dimensió Comunitària

Es tracta de potenciar la comunitat i el propi entorn com a agents educatius per assolir la pròpia autonomia; de posar en relació tots els recursos de la comunitat que treballen amb el menor per tal d'unir esforços i optimitzar els resultats.

- Implementar intervencions comunitàries de dinamització i autogestió: associacionisme, grups d'ajuda, agents del barri, grups d'intercanvi de serveis...

- Optimització de recursos: coordinació i interdisciplinarietat.
- Rendibilitzar espais comunitaris com ara l'escola.

2.1 Línies de treball i propostes d'actuació

D'aquesta reflexió inicial neixen quatre *línies de treball* sobre els objectius a assolir en una institució per a menors:

- Treballar amb les seves famílies d'acord amb la seva realitat i no amb les expectatives de l'equip d'atenció.
- Accelerar la presa de decisions per tal que l'internament només sigui una mesura temporal.
- Consolidar un model educatiu basat en la responsabilitat (participació-implicació).
- Replantejar la metodologia de treball.

Consolidar un model educatiu basat en la responsabilitat

I també s'estableixen algunes *propostes concretes d'actuació*:

- Crear un mapa de recursos com a prevenció de les necessitats.
- Realitzar una formació especialitzada per àmbits específics d'intervenció.
- Promoure la investigació des de la Universitat.
- Revisió de les polítiques socials (reducció de la pressió als agents socials).

2.2 Experiències

Aquestes propostes van aparèixer a partir d'algunes de les **experiències** que es van comentar al simposi:

■ *Comunitats d'aprenentatge:*

Aconseguir la igualtat d'oportunitats per als nens és un repte per a tots. La transformació de l'escola en comunitats d'aprenentatge és la resposta educativa igualitària a l'actual transformació de la societat industrial en societat de la informació (Castells, 1998).

En aquest procés l'aprenentatge depèn cada vegada menys del que succeeix a l'aula i cada cop més de la correlació entre el que hi passa dins, al domicili i al carrer. L'objectiu primordial de les comunitats d'aprenentatge és aconseguir un model igualitari de la societat de la informació, totes les persones volen una educació que els serveixi per viure amb dignitat en la societat actual i futura.

Es tracta d'una experiència realitzada al País Basc amb l'objectiu de millorar la comunitat d'aprenentatge de les escoles, de millorar la qualitat i implicar a tots els estaments que en formen part.

S'ha experimentat en quatre centres (2 a Biscaia, 1 a Donostia, 1 a Àlaba). Aquests centres estan situats en barris marginals. La metodologia de treball consta de tres fases:

- La fase, anomenada de *somni* o fase ideal, que consistia en una pluja d'idees on cada membre dels participants deia el que li agradaria que fos la seva escola.
- 2ª fase, anomenada de *prioritats*, on de tot el que s'ha havia somniat, es marcaven unes prioritats. Tenia una durada aproximada de dos anys.
- 3ª fase, anomenada *Com fer-ho*, consistia en saber què i com havien de fer per aconseguir tot allò que s'havien proposat. Era un treball que es feia en petits grups i en avaluació contínua.

Tots s'implicaven en aquests processos de tal manera que pares, alumnes i mestres formaven part de totes les activitats, podia passar que un nen estigués a l'aula, la mare donés suport a un mestre i el pare a la sala d'informàtica tots tres alhora. Això permetia que tots col·laboressin i donessin el màxim per a la millora de la Comunitat d'aprenentatge.

Aconseguir la igualtat d'oportunitats per als nens és un repte per a tots.

**La igualtat
d'oportunitats
per als nens és
un repte per a
tots**

■ *Intervenció de l'educador social en els instituts:*

És una experiència duta a terme a Mallorca, concretament a diferents poblacions de la zona de la costa. La tipologia de la població està formada per famílies de classe mitjana-alta dedicades professionalment a l'hostaleria. Els infants d'aquestes famílies no tenen privacions econòmiques però sí una manca de referents paterns, ja que la dedicació professional dels pares és gairebé exclusiva.

L'educador contacta amb els instituts d'aquestes zones i parla amb els tutors que l'informen dels antecedents dels infants que tenen un absentisme escolar molt elevat.

L'educador intervé amb aquests joves durant l'horari escolar, quan es queden al pati sense assistir a classe. L'objectiu de l'educador és fer conscients els joves de la importància d'assistir a classe i, a partir d'aquí, detectar i combatre altres mancances en els continguts escolars.

3. Conclusions

Després d'escoltar les diferents experiències dutes a terme, destaquem dues frases que sintetitzen tota reflexió sobre les intervencions que es realitzen amb menors, sigui quina sigui la millor alternativa per a aquests:

- Un centre obert pot ésser un centre tancat i un centre tancat pot ésser un centre obert. Tot depèn de la filosofia de funcionament del centre i dels objectius finals que persegueixi.

- *“El mismo fuego que cuece un huevo, puede derretir también la mantequilla”.*

No totes les mesures alternatives o recursos serveixen per a tots els menors, a vegades es pot fer més mal que bé, per això és essencial donar respostes individualitzades en funció de cada menor, de cada família, de la seva situació concreta i només pensar en l'internament de forma puntual i com a recurs temporal.

Els grups de treball van acabar amb la idea que s'havien d'optimitzar esforços i treballar conjuntament tots els serveis i institucions en joc. Cal apostar fort per la família per tal que sigui la protagonista de la seva recuperació i fer-la conscient de les potencialitats que té per aconseguir una autonomia pròpia.

Quan la institució esdevé servei necessari, cal que tant els serveis que treballen amb la família com el mateix centre residencial ho facin conjuntament per tal d'evitar els efectes iatrogènics que es poden donar, tant en el si de la família com en el mateix menor.

Es tracta, doncs, d'un canvi en la forma de pensar. Prioritzem la família, optimitzem els seus potencials, li donem els recursos necessaris amb l'objectiu que sigui ella la que treballi a partir del que té. I, en el cas que es valori que aquesta no es podrà fer càrrec del menor, cal treballar decididament per tal que el desinternament d'aquest pugui ser exitós a curt, mig i llarg termini. Desinternament que es farà en el temps necessari, en qualsevol de les seves possibilitats (acolliment simple en família extensa o aliena, acolliment preadoptiu, emancipació, etc.).

Eduard Sala, Victòria Fernández
Conductors del grup de treball de l'àmbit de menors

Gisela Riberas i M. Àngels Sogas
Professores de la EUES – Pere Tarrés
Universitat Ramon Llull

---

1 L'autora parla del desenvolupament del *self* del nen en les institucions.